

УДК 821.161.2.09(092)+94(477.83)
DOI: 10.24919/2312-2595.40.126161

ДРАГАН Володимир – аспірант кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (zosh3_borislav@ukr.net); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7423-4473>

ІВАН ФРАНКО І СТЕФАН КОВАЛІВ: ДО ІСТОРІЇ ВЗАЄМИН ТА СПІВРОБІТНИЦТВА

У запропонованій статті автор, на матеріалах джерел та наукових досліджень репрезентує процес зародження і розвитку взаємин й співпраці Івана Франка зі Стефаном Ковалівим. У дослідженні акцентується на особливостях співпраці, двостороннього діалогу через призму збереженого листування тощо. Представлено ставлення Івана Франка до творчої спадщини Стефана Коваліва.

Ключові слова: Іван Франко, Стефан Ковалів, взаємини, співробітництво, творча спадщина.

ДРАГАН Владимир – аспирант кафедры всемирной истории и специальных исторических дисциплин Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (zosh3_borislav@ukr.net); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7423-4473>

ІВАН ФРАНКО И СТЕФАН КОВАЛИВ: К ИСТОРИИ ОТНОШЕНИЙ И СОТРУДНИЧЕСТВА

В предлагаемой статье, на материалах источников и научных исследований, автор представляет процесс зарождения и развития взаимоотношений Ивана Франко со Стефаном Ковалевым. В исследовании акцентируется на особенностях сотрудничества, двустороннего диалога через призму сохранённой переписки и др. Представлено отношение Ивана Франко к творческому наследию Стефана Ковалива.

Ключевые слова: Иван Франко, Стефан Ковалив, отношения, сотрудничество, творческое наследие.

Постановка проблеми. Стефан Ковалів займає чільне місце з-поміж українських письменників останньої чверті XIX ст. Окрім того, що він був знаним письменником, про нього знаємо як про фахового педагога і освітянського діяча, автора шкільних підручників, публіциста та громадсько-політичного діяча. Збережена різножанрова творча спадщина С. Коваліва надає нам чимало даних про соціально-економічне становище Дрогобицько-Бориславського нафтового басейну, про діяльність у ньому нафтопромислів та становлення робітничого класу в Східній Галичині загалом. Характерним є те, що у 80-х рр. XIX ст. С. Ковалів пише в основному педагогічні статті, опубліковує методичні розробки з арифметики і природознавства, друкує оповідання для дітей. Та водночас він завзято працює над особистим інтелектуальним потенціалом – у післяробочий час, читає твори вітчизняних і зарубіжних письменників. Особливо у цьому плані його почали цікавити твори І. Франка про Борислав, де сюжетно представлялося те, що С. Ковалів бачив кожного дня своїми очима, а саме: злиденне життя і побут населення так званої «Галицької Каліфорнії». Саме під впливом бориславських творів І. Франка, С. Ковалів починає глибше цікавитися тогочасним соціально-економічним становищем міст і сіл рідного краю [25, 3 – 4]. З огляду на вищесказане актуальним вбачається висвітлення історії становлення і розвитку відносин Стефана Коваліва із Іваном Франком, адже останній, оцінюючи творчість бориславського письменника, називав його не інакше, як співцем «Галицької Каліфорнії».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порушена нами проблема, акурат чи аспектно представлена у працях низки дослідників як радянського часу, так і доби незалежної України. Так, наприклад, у радянський час (1952) побачило світ видання «*Степан Ковалів. Вибрані оповідання*» [8]. У ньому дослідник життя і творчості письменника В. Лесин умістив передмову, де в контексті його життєпису звертає увагу і на взаємини із І. Франком [8, 3 – 5, 10 – 19]. Дещо згодом (1958) було видано книгу «*Стефан Ковалів. Твори*» [18], де у запропонованій передмові дослідники його творчої спадщини, В. Лесин та С. Дегтяр акцентують на відносинах І. Франка з бориславським письменником [18, 6 – 9, 10 – 13, 18 – 20, 24 – 26]. На початку 70-х рр. XX ст. на сторінках журналу «*Вітчизна*» С. Дзьобанем та О. Петрашем було уміщено статтю

«Він писав про «Галицьку Каліфорнію», де автори торкнулися й аналізу співпраці С. Коваліва із І. Франком [7].

У часі незалежності України чи не вперше до творчості С. Коваліва та його аналізу взаємин із І. Франком звернувся львівський дослідник М. Гнатюк. Зокрема, ним проаналізовано співпрацю І. Франка з С. Ковалівим у рамках видання *«Літературно-наукового вістника»*, простежено місце Франкових творів у формуванні літературної діяльності С. Коваліва, окреслено його відгуки на творчість свого бориславського товариша. Побіжно М. Гнатюк зазначає: *«Дружба з Іваном Франком благотворно впливає не тільки на педагогічні погляди Стефана Коваліва. Вона позначається і на лектурі вчителя-письменника. Він прагне засвоїти кращі надбання української, німецької та слов'янської літератур» [5, 132].*

З нагоди 150-річчя від дня народження С. Коваліва (1998) побачила світ книга Р. Горака *«Стефан Ковалів»*, котра уміщує в собі чимало інформації про життя і діяльність С. Коваліва, його взаємини з І. Франком. Побіжно у дослідженні представлено публікацію змісту малознаних листів С. Коваліва до І. Франка [6].

Значної уваги заслуговують монографія О. Колінько *«Стефан Ковалів. Мала проза крізь призму часу (сучасна інтерпретація)» [23]* та наукова праця В. Гетьмана *«Освітня діяльність і педагогічні погляди Степана Коваліва»*, де представлено окремі аспекти досліджуваної нами проблеми [2]. Окрім цього, упродовж останніх років побачили світ кілька видань з недрукованої спадщини С. Коваліва, де уміщені художні твори, статті, нариси, казки, щоденник, листування письменника тощо, зміст яких дає можливість дослідникам глибше пізнати специфіку співпраці І. Франка із С. Ковалівим [13; 21]. Рівночасно підкреслимо, що чимало дослідників (М. Шалата [32], С. Гірняк [3; 4], О. Микулич [26] та ін.) у контексті аналізу різносторонньої діяльності Стефана Коваліва зверталися до характеристики його взаємин із Іваном Франком.

Мета статті – на основі уже зроблених наукових напрацювань, багатогранної творчої спадщини як Івана Франка, так і Стефана Коваліва, простежити історію становлення та розвитку відносин й співпраці між ними.

На кінець 80-х рр. XIX ст. припадає становлення літературної творчості С. Коваліва. Саме про це детально дізнаємося із його

біографічного листа до О. Маковея від 2 лютого 1900 р. Зокрема, він пише: *«По окінченю семінарії учительської у Львові я вернув назад до рідного села Брониці, в 1875 і тут працював чотири літа, звідки мене перенесли до Борислава в р. 1879 і ту я остаю по нині. Ту побачив дива, яких до сей пори не лучалося мені видіти; стрічався з ріжнородними заграничними людьми з Америки, навіть Австралії, бачив нужду, деморалізацію нашого бідного беззащитного народу і кричати не міг: «За що б'єш? Йой-йой за що б'єш?», – тож і почав писати і тото мене тихомирило. Тото, що раз написав, не торопився, що з ним буде, лише писав що іншого, але в ночі, в свобідних годинах від служби...»* [6, 126].

У дещо ранішому листі до того ж таки О. Маковея від 27 лютого 1899 р., С. Ковалів розповідає про таке: *«...так в два літа пізніше я став писати до «Приятеля дітей» в 1881, з чого собі пригадую «Горська дитина», повісточка, і «Дорогоцінний камень», статейка научна, підписана буквами С.К. Від того часу я писав до різних часописей руских підписуючись «Дроздишин», «Дрозд», «Плескачка», «Стефан П'ятка» і еще іншими псевдонімами або й так без всякого підпису, а до «Часописи Шкільної», а пізнішого «Учителя» і до «Бібліотеки для молодіжи» під своїм підписом...»* [6, 122].

У контексті зазначимо, що у дослідженнях із життя і творчості С. Коваліва побутує цікавий факт про народження одного із псевдонімів бориславського письменника. Зокрема це стосується його псевдо – «Стефан П'ятка». Так, дослідник О. Петраш зазначає: *«Хресним батьком цього псевдоніма був Франко. Запам'яталася мені розповідь бориславського старожила І. Солюка, який був його здібним учнем, а згодом приятелем. Передаю зміст його спогаду ще з 50-х років м.ст., як запам'ятався. Яюсь йому сам Ковалів розказав: коли з'явилися його бориславські твори «упірі та смоки галицької Каліфорнії» сполошилися, як осине гніздо. Адже в них йшлося про факти, а навіть конкретні прізвища негідників, які були подібні до літературних персонажів. Посипалися численні доноси, наклепи на Коваліва, зокрема як директора школи. Приїхав з Дрогобича інспектор, українець, який до письменника ставився доброзичливо. Придумав він компромісне рішення: знаєш, Степане, мушу тебе яюсь покарати, заплатиши штраф – п'ятку (тобто 5 ринських), і на цьому обійдеться. Про цей випадок зго-*

дом Ковалів розповів Франкові. Той розсміявся: *будеш П'яткою. А щоб тебе більше не чіплялися, підписуй так свої твори. Так і виник цей псевдонім...*» [13, 6].

Щодо часу становлення приятельських відносин І. Франка із С. Ковалівим, то він припадає десь на першу половину 1880-х рр. Саме тоді, як зазначалося вище, С. Ковалів активно почав захоплюватися бориславським циклом Івана Франка і на його основі сам почав прискіпливо стежити за життям бориславських робітників. Зі свого боку, І. Франко стимулював свого приятеля із Борислава до глибшого переосмислення суспільних процесів на нафтопромислах та їх околицях і на основі цього писати цікаві оповідання, які згодом сам допомагав друкувати окремими виданнями [25, 8 – 9].

Так, наприклад, в 1899 р., у Львові була заснована *«Українсько-руська видавнича спілка»*, котра уже в перший рік за ініціативою саме І. Франка видала дві збірки творів С. Коваліва: *«Громадські промисловці»* і *«Дезертири»*. Згодом, упродовж 1903 – 1913 рр. було видано ще сім збірок творів С. Коваліва: *«Риболови»*, *«Похресник»*, *«Писанка»*, *«Чародійна скрипка»*, *«Щаслива бабуня»*, *«В остатній лавці»* та *«Образки з галицької Каліфорнії»* [9; 10; 12; 14; 15; 16; 19; 20].

Інколи І. Франко навіть замовляв у С. Коваліва статті для друку, до яких подавав примітки. Зокрема, у 1903 р. на шпальтах *«Літературно-наукового вістника»* було розміщено таку статтю С. П'ятки (Коваліва) *«Продукція нафти (скального олію) в Бориславі»*, до якої І. Франко подав свої примітки. У них він зазначив: *«Отсей інтересний ескіз, написаний нашим звісним письменником на мою просьбу, подає нарис розвою нафтової продукції в Бориславі на підставі почасти власної довголітньої обсервації автора, а почасти на підставі зібраних ним на місці устних переказів місцевиз людей»*. У черговій примітці І. Франко звертає увагу на стиль викладу матеріалу, роблячи деякі зауваги: *«Розуміється, що історію дестільованя та чищення нафти і первопочинів нафтового освітлення оповідає шан[овний – В. Д.] автор не на основі технічно-наукових дослідів, а з місцевого переказу. При нагоді постараємося поповнити, а де треба, спростувати його оповіданє, а тепер не змінюємо в нім нічого»* [27].

Отже, саме з першої половини 80-х рр. ХІХ ст. С. Ковалів разом із І. Франком у рамках літературної та видавничої співпраці підтримують дружні відносини. І. Франко часто відвідував свого товариша з Борислава, який радо з ним спілкувався під час зустрічей. Почасти розповіді С. Коваліва слугували сюжетною канвою Франкових творів. Так, наприклад, І. Франко в оповіданні «Довбанюк» з основу використав сюжет із розповіді С. Коваліва про шляхтича Говду-Яцковського, про якого також згадував і С. Ковалів у своєму оповіданні-спомині «Сільські звіздарі». У Франковому ж оповіданні цей герой зветься пан Довбанюк Городиський. З огляду на це саме це оповідання І. Франко присвятив саме імені С. Коваліва [17; 29]. Зі свого боку, С. Ковалів присвятив І. Франкові оповідання «Мудріють люди» [22].

Про дружні відносини І. Франка з С. Ковалівим згадують і сини бориславського письменника, Степан та Юліан, котрі констатують, що батько із І. Франком підтримував дружні відносини упродовж усього життя: вчений часто бував у його домі, чимало часу проводив з ним у розмовах про бориславських робітників, разом обговорювали тему селянського життя в краї, обмінювалися думками щодо літературних питань тощо [8, 23 – 24; 11, 199]. У своїх спогадах Ю. Ковалів пригадує епізод про один приїзд І. Франка до них у гості: коли мати якраз хотіла накрити обідній стіл, як гість, дізнавшись від батька, що робітники спустилися у яму підприємця М. Криська, щоб витягнути чотирьох мертвих ріпників, то відмовився від обіду і відразу ж пішов із батьком на місце трагедії. За словами Ю. Коваліва, І. Франко із його батьком повернулися додому аж увечері. Сам же І. Франко був схвильований через побачене, а тому постійно ходив по хаті повторюючи: «Як це так безкарно можна людей убивати?» [8, 23 – 24].

Тут цікавим, на наш погляд, є ще один момент – розповідь Ю. Коваліва про батькову роботу та його співпрацю із І. Франком. З цього приводу автор мемуарів пише: «Незабутньою залишилась у моїй пам'яті та скромна кімната і стіл, за яким батько сидів і писав свої твори. Тут зберігались всі нотатки про дійсні факти і події як матеріал для майбутніх оповідань. А було тих заміток дуже багато, бо не проходив день, щоб не трапилось якесь нещастя на копальнях у Бориславі. За цим столом часто сидів Іван Якович і щиро розмовляв з батьком.

– Ну, покажи, Степане, що там маєш нового? – питав Іван Якович, сівши біля стола. І батько читав нові оповідання, які записував у зошитах каліграфічним почерком. Читаючи Іванові Яковичу свої твори, він дуже переживав читане, давав окремі пояснення. Часто Іван Якович так зацікавлювався описаними подіями і фактами, що обидва йшли на місце, де трапилась описана подія» [8, 24].

Про подібний момент як Франко із Ковалівим відвідували місця катастроф на нафтових шибках у Бориславі розповідає також син – Степан Ковалів. Зокрема він зверне увагу на те, що: «З червня 1902 року* вранці приїхав у Борислав І. Франко разом з інженером Едмундом Солецьким... приїхали вони, запрошені батьком, подивитися на результат жахливої катастрофи, що трапилася на нафтопромислі: відразу шістнадцять трупів! Коли прийшли на місце трагічної події, стався такий випадок. ...Юрба людей тиснулася до жертв, а жандарм з наставленим багнетом розганяв людей. Блиснувши хижими очима, прискочив він і до батька з наїженим багнетом і закричав по-німецьки: «Іменем закону!» А батько в одну мить розкрив свої груди догولا і голосно закричав: «На, сякий-такий сину, пхай!» Сотні очей звернулися до батька, і хвиля обурення пронеслася над натовпом. Але жандарм зміркував, що юрба могла б його в один мент знівечити за свого приятеля, тому притьмом пішов у другий кінець. Безмежна радість опанувала здивованих глядачів, свідків цієї сцени. Робітники, побачивши, як жандарм «скапітулював» перед їх дорогим другом, громом оплесків вітали і поздоровляли батька. Всі раділи, з усіх кінців вітали, а Франко, зворушений цією неймовірною любов'ю робітників, заплакав» [11, 199 – 200].

Спілкування з І. Франком допомагало С. Коваліву виробити індивідуальні художні принципи. Саме він пішов услід за І. Франком і, не побоюючись лихої слави та переслідування, творчо наслідуючи життєву школу свого вчителя, створив чималу кількість творів про Борислав, що друкувалися в різних тогочасних часо-

---

* Датування цього приїзду слід вважати помилковими, оскільки Е. Солецького на той час уже давно не було в живих. Дослідники його життя і діяльності зазначають, що помер Е. Солецький 27 лютого 1896 р., похований у Дрогобичі на католицькому цвинтарі на вулиці Трускавецькій, де до сьогодні зберігається його могила з обеліском [1, 63 – 67].

писах. Саме за сприянням І. Франка твори С. Коваліва виходили досить часто і користувалися популярністю у різновікового читача, мали при цьому значну пізнавальну цінність. Сам же І. Франко відводив їм належне місце у процесі загального формування скарбниці української художньої літератури кінця XIX – початку XX ст. Найбільш змістовну оцінку творам С. Коваліва, І. Франко дав у статті «Українська література за 1899 рік», де пише: *«Степан Ковалів... почав писати двадцять років тому, але збірка його новел була видана лише 1899 р. у двох томах, за якими можна оцінити його талант. Гостра спостережливість, жвавість оповідання, гумор і щира любов до народу є його достоїнством, але йому не вистачає широкого кругозору і художньої витонченості. Під впливом німецьких взірців замість живих людей він часто малює карикатури. Насправді ж економічні і соціальні відносини в Підгір'ї, поблизу Дрогобича і Борислава, як він зображує, такі дикі і карикатурні, що часто неможливо розпізнати, де закінчується дійсність і починається письменницький домисел»* [30, 15 – 16]. Побіжно зазначимо, що теплими словами на адресу письменницької діяльності С. Коваліва, І. Франко відізвався у своїй статті «Українсько-руська література і наука в 1899 р.» [31, 248] та рецензії «Вік» (1798 – 1898). Томи I, II, III. Київ, 1902» [28, 362].

Ще одним важливим джерелом, матеріали якого деякою мірою доповнюють окремі сюжети із історії становлення і розвитку відносин С. Коваліва із І. Франком, є збережена епістолярна спадщина до І. Франка. Зокрема, до нас дійшли два листи від С. Коваліва до І. Франка, котрі датуються 28 січня та 8 вересня 1903 р. Їх оригінали зберігають у фонді Івана Франка Відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України [I; II]. Зміст цих листів свідчить про теплі відносини між І. Франком та С. Ковалівим, і це не дивно, адже за життя перший підтримував з ним тісні приятельські відносини. С. Ковалів у своїх листах до І. Франка розповідав про своє прикре становище, важкі умови тернистої праці учителя. З цього приводу він пише 8 вересня 1903 р.: *«Хочу Вам пригадати ся, що ще дихаю. Тяжко стогну, щораз тяжче і гну ся під тягаром тих солодоців, дишу поволи, мов та онучарова шкатище, що єю обсіли черви і цілу живцем лоточать. Та вони, тоті галапасники, і до мене з всіх сторон лізуть, а я як можу не даю ся, замітаю на гній мітлюю*

кого колеги. Фактом цього є те, що вчений допомагав С. Коваліву публікувати твори, підтримував у важку хвилину та навіть присвячував його імені свої художні перли.

Перспективним напрямом подальших досліджень може бути поглиблене вивчення взаємин Стефана Коваліва не тільки з Іваном Франком, а й з іншими визначними галицькими посталями – його сучасниками, з метою більш ґрунтовного ознайомлення із багатогранною діяльністю бориславського письменника, за Франковими словами, «*співця Галицької Каліфорнії*».

Джерела та література

І. Ковалів С. Лист до Івана Франка із Борислава від 28 січня 1903 р. – ІЛ. – Ф. 3. – Од. зб. 1631. – С. 137–138.

ІІ. Ковалів С. Лист до Івана Франка із Борислава від 8 вересня 1903 р. – ІЛ. – Ф. 3. – Од. зб. 1631. – С. 139–142.

1. Галик В. До історії взаємин та співробітництва Івана Франка з редактором «*Gazety Naddniestrzańskieje*» – Едмундом Леоном Солецьким (за матеріалами епістолярної спадщини) / В. Галик // Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Історія» / ред. кол. О. Петrenchко (головний редактор) та ін. – Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – Випуск 36. – С. 59–71.

2. Гетьман В. Освітня діяльність і педагогічні погляди Степана Коваліва : монографія / В. Гетьман ; упорядник Наталія Калита. – Дрогобич : Вид-во ДДПУ, 2006. – 86 с.

3. Гіряк С. Стефан Ковалів: штрихи до мовного портрета / С. Гіряк // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [ред.-упоряд. В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич : Посвіт, 2015. – Вип. 12. – С. 248–254.

4. Гіряк С. Тексти творів Стефана Коваліва як репрезентанти мовних особливостей Східної Галичини / С. Гіряк // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2014. – Вип. 11. – С. 171–177.

5. Гнатюк М. Учитель життя людського / М. Гнатюк // Дзвін. – 1992. – № 7–8. – С. 131–136.

6. Горак Р. Стефан Ковалів. До 150-річчя від дня народження / Р. Горак. – Трускавець : «Франкова Криниця», 1998. – 127 с.

7. Дзьобан С., Петраш О. Він писав про «Галицьку Каліфорнію» / С. Дзьобан, О. Петраш // Вітчизна. – 1973. – № 11. – С. 185–189.

8. Ковалів С. Вибрані оповідання / С. Ковалів ; упорядкув., вступна ст. та пояснення слів В. Лесина. – Львів : Книжково-журнальне видавництво, 1952. – 248 с.

9. Ковалів С. Громадські промисловці / С. Ковалів. – Львів : Накладом українсько-руської видавничої спілки, 1899. – 125 с.

10. Ковалів С. Дезертир та інші оповідання / С. Ковалів. – Львів : Українсько-руська видавнича спілка, 1899. – 115 с.

11. Ковалів С. І. Франко у С. Коваліва в Бориславі / С. Ковалів // Іван Франко у спогадах сучасників. – Львів : Видавництво «Каменярь», 1972. – Кн. 2. – С. 199–200.

12. Ковалів С. Образки з Галицької Каліфорнії / С. Ковалів. – Львів : Друк. Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1913. – [1], 138, [3] с.

13. Ковалів С. Оповідання, статті, щоденник (З недрукованої спадщини) / С. Ковалів. – Дрогобич : Сурма – Львів – інститут МАУП, 2011. – 204 с.

14. Ковалів С. Писанка. Оповідання для молодіжі / С. Ковалів. – Львів : Накладом українсько-руської видавничої спілки, 1910. – 144 с.

15. Ковалів С. Похресник і інші оповідання / С. Ковалів. – Львів : Накладом українсько-руської видавничої спілки, 1909. – 195 с.

16. Ковалів С. Риболови і інші оповідання / С. Ковалів. – Львів : Накладом українсько-руської видавничої спілки, 1903. – 186 с.

17. Ковалів С. Сільські звідари. Спомини / С. Ковалів // Ковалів С. Твори / С. Ковалів ; упорядкув., підготовка текстів, вступна ст., прим. і словник канд. філолог. наук В.М. Лесина та С.І. Дігтяра. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1958. – С. 270–328.

18. Ковалів С. Твори / С. Ковалів ; упорядкув., підготовка текстів, вступна ст., прим. і словник канд. філолог. наук В.М. Лесина та С.І. Дігтяра. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1958. – 723 с.

19. Ковалів С. Чародійна скрипка: Оповідання для молодіжі / С. Ковалів. – Львів : Накладом українсько-руської вид. спілки, 1910. – 125 с.

20. Ковалів С. Щаслива бабуня : оповідання для молодіжі / С. Ковалів. – Львів : Накладом українсько-руської вид. спілки, 1911. – 145 с.

21. Ковалів С. Оповідання. Казки. Листи : (з недрук. спадщини) / С. Ковалів ; підгот. текстів та упорядкув. М. Івасенка ; наук. конс. і ред. М. Шалата. – Львів : Кобзар, 2003. – 190 с.

22. Ковалів Стефан Михайлович. Біографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=12830>.

23. Колінько О. Стефан Ковалів. Мала проза крізь призму часу (сучасна інтерпретація) / О. Колінько. – К. : Знання України, 2002. – 177 с.
24. Лесин В. Стефан Ковалів / В. Лесин // Ковалів С. Вибрані оповідання / С. Ковалів. – Львів : Книжково-журнальне видавництво, 1952. – С. 3–22.
25. Лесин В., Дігтяр С. Літописець дореволюційного Борислава / В. Лесин, С. Дігтяр // Ковалів С. Твори / С. Ковалів. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1958. – С. 3–33.
26. Микулич О. Борислав у творчості Стефана Коваліва / О. Микулич // Іван Зег. Серія : Видатні постаті у нафтовій історії міста Борислава. – Дрогобич : видавець Сурма С., 2008. – С. 72–82.
27. П'ятка (Ковалів) С. Продукція нафти (скального олію) в Бориславі / С. П'ятка (Ковалів) // Літературно-науковий вістник. – Львів, 1903. – Т. 22, кн. 5. – С. 100–112. [Примітки І. Ф. (Івана Франка) С. 101].
28. Франко І. «Вік» (1798 – 1898). Томи I, II, III. Київ, 1902. [Рец.] / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. + додаткові томи / І. Франко. – К. : Наукова думка, 2010. – Т. 54. – С. 359–362.
29. Франко І. Довбанюк. Присвячую Степанові Ковалеву / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. + додаткові томи / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 16. – С. 207–214.
30. Франко І. Українська [література за 1899 рік] / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. + додаткові томи / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1982. – Т. 33. – С. 10–17.
31. Франко І. Українсько-руська література і наука в 1899 р. / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. + додаткові томи / І. Франко. – К. : Наукова думка, 2010. – Т. 54. – С. 245–250.
32. Шалата М. Невідоме з творчості С. Коваліва / М. Шалата // Ковалів Стефан. Оповідання. Казки. Листи (З недрукованої спадщини). – Борислав, 2009. – С. 3–12.

References

- I. Kovaliv, S. «Lyst do Ivana Franka iz Boryslava vid 28 sichnia 1903 r.». Viddil rukopysnykh fondiv i tekstolohii Instytutu literatury imeni T.H. Shevchenka NAN Ukrainy, f. 3, od. zb. 1631, ark. 137–138 [in Ukrainian].
- II. Kovaliv, S. «Lyst do Ivana Franka iz Boryslava vid 8 veresnia 1903 r.». Viddil rukopysnykh fondiv i tekstolohii Instytutu literatury imeni T.H. Shevchenka NAN Ukrainy, f. 3, od. zb. 1631, ark. 139–142 [in Ukrainian].

1. Halyk, V. (2015). Do istorii vzaiemyn ta spivrobotnytstva Ivana Franka z redaktorom «Gazety Naddniestrzańskiej» – Edmundom Leonom Soletskym (za materialamy epistoliarnoi spadshchyny) [On the History of Ivan

Franko's Relations and Cooperation with the Editor of «Gazety Naddniestrzańskiej» – Edmund Leonas Soletcki (based on the materials of the epistolary heritage)]. In O. Petrechko et al. (Eds.), *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Istoriia» – Problems of the Humanities: a collection of scientific works of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. Series of «History»*, 36, 59–71. Drohobych: Vydavnychiy viddil DDPU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

2. Hetman, V. (2006). *Osvitnia diialnist i pedahohichni pohliady Stepana Kavaliva [Educational activity and pedagogical views of Stepan Kavaliv]*. N. Kalyta (Ed.). Drohobych: Vyd-vo DDPU [in Ukrainian].

3. Hirniak, S. (2015). Stefan Kovaliv: shtrykhy do movnoho portreta [Stefan Kovaliv: strokes to the linguistic portrait]. In V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomia (Eds.), *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Actual questions of the humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, 12, 248–254. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].

4. Hirniak, S. (2014). Teksty tvoriv Stefana Kovaliva yak reprezentanty movnykh osoblyvostei Skhidnoi Halychyny [Texts by Stefan Kovaliv as Representatives of the Linguistic Features of the Eastern Galicia]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriiia 10: Problemy hramatyky i leksykologhii ukrainskoi movy – Scientific Journal of the M.P. Drahomanov National Pedagogical University. Series 10: Problems of grammar and lexicon of the Ukrainian language*, 11, 171–177 [in Ukrainian].

5. Hnatiuk, M. (1992). Uchytel zhyttia liudskoho [The teacher of human life]. *Dzvin – Bell*, 7–8, 131–136 [in Ukrainian].

6. Horak, R. (1998). *Stefan Kovaliv. Do 150-richchia vid dnia narodzhennia [Stefan Kovaliv. To the 150th anniversary of his birth]*. Truskavets: «Frankova Krynytsia» [in Ukrainian].

7. Dzoban, S., & Petrash, O. (1973). Vin pysav pro «Halysku Kaliforniiu» [He wrote about «Galician California»]. *Vitchyzna – Homeland*, 11, 185–189 [in Ukrainian].

8. Kovaliv, S. (1952). *Vybrani opovidannia [Selected stories]*. V. Lesyn (Ed.). Lviv: Knyzhkovo-zhurnalne vydavnytstvo [in Ukrainian].

9. Kovaliv, S. (1899). *Hromadski promyslovtsi [Public Industrialists]*. Lviv: Nakladom ukrainsko-ruskoi vydavnychoi spilky [in Ukrainian].

10. Kovaliv, S. (1899). *Dezertyr ta inshi opovidannia [Desertir and other stories]*. Lviv: Ukrainsko-ruska vydavnycha spilka [in Ukrainian].

11. Kovaliv, S. (1972). I. Franko u S. Kovaliva v Boryslavi [I. Franko in S. Kovaliv in Borislav]. *Ivan Franko u spohadakh suchasnykiv – Ivan Franko in the memoirs of his contemporaries*, 2, 199–200. Lviv: Vydavnytstvo «Kameniar» [in Ukrainian].
12. Kovaliv, S. (1913). *Obrazky z Halytskoi Kalifornii [Samples from Galician California]*. Lviv: Druk. Nauk. T-va im. Shevchenka [in Ukrainian].
13. Kovaliv, S. (2011). *Opovidannia, statti, shchodennyk (Z nedrukovanoi spadshchyny) [Samples from Galician California]*. Drohobych: Surma – Lviv – instytut MAUP [in Ukrainian].
14. Kovaliv, S. (1910). *Pysanka. Opovidannia dlia molodizhi [Pysanka. Stories for Youth]*. Lviv: Nakladom ukrainsko-ruskoï vydavnychoï spilky [in Ukrainian].
15. Kovaliv, S. (1909). *Pokhresnyk i inshi opovidannia [Pokhresnik and other stories]*. Lviv: Nakladom ukrainsko-ruskoï vydavnychoï spilky [in Ukrainian].
16. Kovaliv, S. (1903). *Rybolovy i inshi opovidannia [Rybolov and other stories]*. Lviv: Nakladom ukrainsko-ruskoï vydavnychoï spilky [in Ukrainian].
17. Kovaliv, S. (1958). Silski zvizdari. Spomyny [Silk Starvation. Ponomi]. In V.M. Lesyn, S.I. Dihtiar (Eds.), *Tvory – Works* (pp. 270–328). Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo khudozhnoi literatury [in Ukrainian].
18. Kovaliv, S. (1958). *Tvory [Works]*. V.M. Lesyn, S.I. Dihtiar (Eds.). Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo khudozhnoi literatury [in Ukrainian].
19. Kovaliv, S. (1910). *Charodiina skrypka: Opovidannia dlia molodizhi [Charity Violin: Stories for Youth]*. Lviv: Nakladom ukrainsko-ruskoï vydavnychoï spilky [in Ukrainian].
20. Kovaliv, S. (1911). *Shchaslyva babunia: Opovidannia dlia molodizhi [Happy grandmother: Stories for youth]*. Lviv: Nakladom ukrainsko-ruskoï vydavnychoï spilky [in Ukrainian].
21. Kovaliv, S. (2003). *Opovidannia. Kazky. Lysty: (z nedruk. spadshchyny) [Stories. Tales. Letters: (from the undersign of the inheritance)]*. M. Ivasenko, M. Shalata (Eds.). Lviv: Kobzar [in Ukrainian].
22. Kovaliv Stefan Mykhailovych. *Biohrafiia [Kovalov Stefan Mikhailovich. Biography]*. (n.d.). Retrieved from <http://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=12830> [in Ukrainian].
23. Kolinko, O. (2002). *Stefan Kovaliv. Mala proza kriz pryzmu chasu (suchasna interpretatsiia) [Stefan Kovaliv. Small prose through the prism of time (modern interpretation)]*. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
24. Lesyn, V. (1952). Stefan Kovaliv [Stefan Kovaliv]. *Vybrani opovidannia – Selected stories* (pp. 3–22). Lviv: Knyzhkovo-zhurnalne vydavnytstvo in Ukrainian].

25. Lesyn, V., & Dihtiar, S. (1958). Litopysets dorevoliutiisinoho Boryslava [Chronicles of pre-revolutionary Borislav]. In S. Kovaliv, *Tvory – Works* (pp. 3–33). Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo khudozhnoi literatury [in Ukrainian].

26. Mykulych, O. (2008). Boryslav u tvorchosti Stefana Kovaliva [Borislav in the works of Stefan Kovaliv]. *Ivan Zeh. Serii: Vydadni postati u naftovii istorii mista Boryslava – Ivan Zeg. Series: Outstanding figures in the oil history of the city of Borislav* (pp. 72–82). Drohobych: vydavets Surma S. [in Ukrainian].

27. Piatka (Kovaliv), S. (1903). Produktsiia nafty (skalnoho oliiu) v Boryslavi [Production of oil (rocky oil) in Borislav]. *Literaturno-naukovyi vistnyk – Literary and scientific journal*, 22, 5, 100–112. Lviv [in Ukrainian].

28. Franko, I. (2010). «Vik» (1798 – 1898). Tomy I, II, III. Kyiv, 1902. (Rets.) [«Age» (1798 – 1898). Vols. I, II, and III. Kiev, 1902. (Rev.)]. In I. Franko, *Zibrannia tvoriv – Collected works* (Vols. 1–50 and additional volumes; Vol. 54), (pp. 359–362). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

29. Franko, I. (1978). Dovbaniuk. Prysviachuiu Stepanovi Kovalevu [Dovbanyuk. I will dedicate to Stepan Kovalev]. In I. Franko, *Zibrannia tvoriv – Collected works* (Vols. 1–50 and additional volumes; Vol. 16), (pp. 207–214). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

30. Franko, I. (1982). Ukrainska [literatura za 1899 rik] [Ukrainian [literature for 1899]]. In I. Franko, *Zibrannia tvoriv – Collected works* (Vols. 1–50 and additional volumes; Vol. 33), (pp. 10–17). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

31. Franko, I. (2010). Ukrainsko-ruska literatura i nauka v 1899 r. [Ukrainian-Russian Literature and Science in 1899]. In I. Franko, *Zibrannia tvoriv – Collected works* (Vols. 1–50 and additional volumes; Vol. 54), (pp. 245–250). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

32. Shalata, M. (2009). Nevidome z tvorchosti S. Kovaliva [Unknown from the work of S. Kovaliv]. *Kovaliv Stefan. Opovidannia. Kazky. Lysty (Z nedrukovanoi spadshchyny) – Kovaliv Stefan. Story. Tales. Letters (From Unpublished Legacy)* (pp. 3–12). Boryslav [in Ukrainian].

DRAHAN Volodymyr – postgraduate at the World History and Special Historical Disciplines department, Ivan Franko State Pedagogical University (zosh3_borislav@ukr.net); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7423-4473>

IVAN FRANKO AND STEFAN KOVALIV: ON THE HISTORY OF THEIR MUTUAL RELATIONS AND COOPERATION

In the article, on the materials of sources and scientific researches, the author represents the process of origin and development of

the mutual relations and cooperation between Ivan Franko and Stefan Kovaliv. In particular, the attention is drawn to the fact, that the figure of Stefan Kovaliv, the writer of fame and teacher, educationalist, author of school textbooks, publicist, and civic-political activist, takes a leading place among the Ukrainian writers of the last quarter of the XIX century. Stefan Kovaliv's creative heritage represents much information on the social and economic life of the eastern Galicia inhabitants, evolution of petroleum industry, and formation of the working class in the eastern Galicia in the last quarter of XIX century. As is underlined by the researcher, S. Kovaliv wrote mostly pedagogical articles, published methodological precepts for teaching arithmetic and natural history, and short stories for children. However, along with the afore-mentioned activity, he actively worked on the development of his personal intellectual potential. In his leisure time he perused the works of domestic and foreign writers. In particular, within this context, he developed an interest in I. Franko's writings about Boryslav with their plots representing what S. Kovaliv himself saw each day with his own eyes, namely, the dire need and daily existence of the population of the so-called «Galician California». I. Franko himself often came to Boryslav and visited S. Kovaliv, they walked along the city streets together and saw the intolerable living conditions of Boryslav workers, conversed about the needy state of peasants and, upon return to S. Kovaliv's study, I. Franko continued conversing with the host on the literature which themes and images pivoted on what both men themselves saw and heard. Therefore, the article accentuates the features of their cooperation and reciprocal dialogue through the prism of their survived correspondence, etc. It has been defined, that at the time S. Kovaliv began to show deeper interest in economic and social situation of cities and villages of his native land under the influence of I. Franko's writings on Boryslav. At the same time, Ivan Franko's attitude to Stefan Kovaliv's creative inheritance is presented in the article. Particularly, the author underlines, that it was due to I. Franko's assistance, that S. Kovaliv was published in the journal «Literaturno-naukovyi vistnyk», and after 1899, when the «Ukrainian-Ruska Publishing Association» was founded in Lviv, S. Kovaliv, at Franko's initiative, published nine collections

of short stories within a period of several years, namely, «Hromadski promyslovtsi» («Civic Industrialists»), «Desertyr» («A Deserter»), «Rybolovy» («The Fishermen»), «Pohresnyk» («The Godson»), «Pysanka» («Easter Egg»), «Charodiina skrypka» («A Magical Violin»), «Shchaslyva babunia» («The Happy Granny»), «V ostatnii lavtsi» («At the Last Desk»), and «Obrazky z halyts'koyi Kaliforniyi» («Sketches from Galician California»).

Keywords: Ivan Franko, Stefan Kovaliv, mutual relations, cooperation, creative heritage.

Стаття надійшла до редакції 27.11.17.